

Prof. UAM dr hab. Wiesław Jamrożek
Zakład Historii Wychowania
WSE Uniwersytetu im. A. Mickiewicza
w Poznaniu

Ocena osiągnięć dra Witolda Wincenciaka ubiegającego się o nadanie stopnia doktora habilitowanego

Na wstępie niniejszej oceny należy zauważyć, że przedłożona przez dra Witolda Wincenciaka dokumentacja w przewodzie habilitacyjnym budzi wiele zastrzeżeń i uwag w kontekście obowiązujących przepisów, zwłaszcza postanowień *Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki* z dnia 14 marca 2003 r. Z dokumentacji tej w szczególności nie wynika, co stanowi osiągnięcie naukowe w rozumieniu artykułu 16. ust. 2. Można przypomnieć, że w świetle treści przywoływanego ustępu „osiągnięcie”, o którym mowa, stanowi przede wszystkim „dzieło opublikowane w całości lub w zasadniczej części, albo cykl publikacji powiązanych tematycznie”. W tym samym ustępie za „osiągnięcie” traktuje się także „część pracy zbiorowej, jeżeli opracowanie wydzielonego zagadnienia jest indywidualnym wkładem osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego”. Wprawdzie w tym przepisie wskazuje się również jeszcze inne możliwe rozumienie określenia „osiągnięcia”, jednak nie znajduje ono zastosowania w przypadku Habilitanta. Już we wniosku dra W. Wincenciaka o przeprowadzenie postępowania habilitacyjnego, w punkcie trzecim, nie można znaleźć stosownej informacji na temat owego „osiągnięcia naukowego”. Dr W. Wincenciak w tym punkcie wskazuje – nie wiedząc o co tak na prawdę chodzi – jako „tytuł osiągnięcia naukowego”: „Rady Delegatów Robotniczych w Polsce”. Wywołuje to u recenzenta niezwykłą konsternację. Wskazany przez Habilitanta tytuł nawiązuje bowiem – jak można to „wyczytać” z przedłożonej dokumentacji – do badań naukowych Habilitanta realizowanych w odległej przeszłości na poziomie pracy doktorskiej (a następnie publikacji wydanej w 1990 roku przez WSP w Olsztynie, powstałej zapewne na bazie doktoratu).

W przytaczanym *wniosku* Habilitant wskazuje, iż załącznikiem do tego dokumentu jest „autoreferat”. Już przy bardzo „pobieżnym oglądzie” przedłożonej dokumentacji należy stwierdzić obiektywnie **ewidentny brak** tego niezmiernie ważnego załącznika do *wniosku*. Zdaniem recenzenta w żadnym przypadku nie może go zastąpić przedłożony – liczący niespełna pięć stron – „Życiorys naukowy dra Witolda Wincenciaka” (który w rzeczywistości wykracza poza obszar aktywności naukowej Habilitanta i dotyczy również, w dużej mierze, Jego praktycznej działalności pedagogicznej i awansów osiągniętych w pracy nauczycielskiej) oraz załącznik pt. „Dorobek naukowy i zainteresowania

badawcze Witolda Wincenciaka po uzyskaniu doktoratu”. Ten ostatni dokument zaopatrzonej jest w jedną stronę tekstu informującego o pracy magisterskiej i doktorskiej oraz w „deklarację”, że zainteresowania Habilitanta od 1984 roku (można założyć, że naukowe, choć nie określa ich w ten sposób Autor tej informacji), „ewoluują bardziej w kierunku historii oświaty i szkolnictwa, myśli pedagogicznej i pedeutologii”. Do tego dokumentu dołączony jest następnie - jak pisze Habilitant - Jego „wykaz... dorobku naukowego po uzyskaniu doktoratu”.

Z dokumentacji przedłożonej do wniosku wynika, iż dr Witold Wincenciak jest absolwentem Wydziału Humanistycznego Filii Uniwersytetu Warszawskiego w Białymstoku. Studia w tej uczelni, ukończył w 1977 roku, na kierunku historia. Natomiast pracę doktorską (na temat „Rady Delegatów Robotniczych w Polsce” – przygotowaną pod kierunkiem prof. Ireny Koberdowej - obronił, jak wynika to z załączonego dyplomu, na Wydziale Nauk Społecznych Wyższej Szkoły Nauk Społecznych przy Komitecie Centralnym Polskiej Zjednoczonej Partii Robotniczej. Habilitant we wspomnianym „Życiorysie naukowym”, jak i w „Kwestionariuszu osobowym” jako miejsce obrony rozprawy doktorskiej wskazuje Akademię Nauk Społecznych w Warszawie, której jeszcze wtedy nie było¹.

Dr W.Wincenciak pisze w załączonym „życiorysie naukowym”, że w swojej „ponad 45-letniej pracy zawodowej” przeszedł „kolejne szczeble kariery zawodowej”: był m.in. nauczycielem szkoły podstawowej, średniej, dyrektorem szkoły, podinspektorem szkolnym i zastępcą inspektora, nauczycielem szkoły pomaturalnej, dyrektorem Studium Nauczycielskiego, dyrektorem Niepublicznego Kolegium Nauczycielskiego, nauczycielem akademickim (w WSP w Olsztynie, Akademii Podlaskiej w Siedlcach, WSP w Białymstoku, Wyższej Szkoły Ochrony Zdrowia w Łomży) Aktualnie pełni funkcję (od 2011 roku) rektora Wyższej Szkoły Ochrony Zdrowia w Łomży.

Dorobek naukowy dra W.Wincenciaka obejmuje m.in: siedem autorskich publikacji zwartych, trzy prace zbiorowe pod Jego redakcją (bądź współredakcją) oraz ponad dwadzieścia artykułów. Wprawdzie Habilitant w wykazie publikacji zwartych podaje większą liczbę, lecz już przy zewnętrznym oglądzie kilku z nich, można je zakwalifikować, przede wszystkim ze względu na „skromną objętość”, jak i zawartość merytoryczną, do „produktów poligraficznych” określanych mianem broszury. Habilitant dokonał także niewłaściwego opisu w wykazie publikacji zwartych opracowania poświęconego Zygmuntowi Mysłakowskiemu (wydanego w 1991 roku przez łomżyński Oddział Zmiejscowy WSP w Olsztynie i zawierającego materiały prezentowane podczas sesji naukowej). Z całą pewnością nie jest to „opracowanie wspólne z prof. T.Nowackim”, co najwyżej dr W.Wincenciak mógł tylko uczestniczyć w przygotowaniu tego tomu do druku (pod względem redakcyjnym), wspólnie z prof. Tadeuszem Nowackim². Dr W.Wincenciak podaje również większą

¹ Akademia Nauk Społecznych, afiliowana również przy KC PZPR, powstała jednak dopiero w 1984 roku.

² Należy zauważyć, że na stronie redakcyjnej książki podany jest jako „Redaktor naukowy” tylko prof. Tadeusz Nowacki, W. Wincenciak włączony został do tzw. Kolegium Wydawniczego (obok prof. T. Nowackiego).

liczbę tekstów „naukowych” publikowanych na łamach czasopism czy wydawnictw zbiorowych. Jednak wiele z nich (choćby sprawozdań z konferencji, czy tekstów - w istocie publicystycznych - zamieszczanych w „Wychowaniu Na Co Dzień”) nie spełnia kryteriów artykułów naukowych. Warto też zauważyć, że w wykazie tym brakuje artykułów, które publikowane byłyby na łamach renomowanych czasopism polskich, w tym też z zakresu historii wychowania. Spośród wydawnictw ciągłych, w których Habilitant zamieszczał swoje prace pierwsze miejsce zajmują „Zeszyty Łomżyńskie”. Należy też stwierdzić, iż ocenie nie mogą zostać poddane teksty wymienione w wykazie jako tzw. „pozostałe publikacje popularno – naukowe”. W opinii recenzenta użycie tego określenia wobec blisko pięćdziesięciu tekstów wymienionych w tej części wykazu „osiągnięć w pracy naukowo – badawczej” Habilitanta jest zwyczajnie sporym nadużyciem (!).

Z analizy przedłożonej dokumentacji można wywnioskować, że zainteresowania Habilitanta koncentrują się w dużej mierze wokół problematyki związanej z tzw. Ziemią Łomżyńską i jej stolicą – miastem Łomżą, miastem wprawdzie położonym obecnie na terenie województwa podlaskiego, ale zlokalizowanym na historycznym Mazowszu. Mieszczą się one w konsekwencji przede wszystkim w obszarze tzw. badań regionalnych, odnoszonych do określonego terytorium – jak pisał wybitny polski metodolog historii, Jerzy Topolski³ - „mniejszego aniżeli kraj, państwo czy w jakiś inny sposób wyodrębniający się teren”. Takim terenem jest z pewnością tzw. Ziemia Łomżyńska. Można w tym kontekście stwierdzić, iż badania regionalne tego rodzaju odgrywają ważną rolę w rozwoju badań historyczno – pedagogicznych i mogą stanowić istotne miejsce w konstruowaniu większych syntez historycznych. Należy zaznaczyć, że badania regionalne dra W. Wincenciaka cechuje pewien poziom profesjonalizmu, charakteryzujący badaczy właściwie do nich przygotowanych, jednak nie w stopniu predysponującym do ubiegania się o uzyskanie – na ich bazie - stopnia naukowego doktora habilitowanego. Z pewnością Habilitant dysponuje podstawową wiedzą o badanym regionie (zarówno w aspekcie szerszej wiedzy historycznej, jak i wiedzy dotyczącej jego czasów najnowszych), również wystarczającym przygotowaniem z zakresu warsztatu badawczego, jednakże kwalifikacje Habilitanta w tym zakresie można ocenić jako nie wykraczające poza standardy obowiązujące na „przyzwoitym” poziomie doktorskim.

Wśród prac Habilitanta dotyczących Łomży i Ziemi Łomżyńskiej uwagę zwraca książka *Kształcenie nauczycieli w Łomży. Zarys dziejów (1914-2014)*. Już na wstępie jej lektury zdziwienie wywołuje wskazana (zarówno na stronie tytułowej, jak i redakcyjnej) data wydania - rok 2012. Również ramy chronologiczne wskazane w tytule publikacji nie odpowiadają zawartości treściowej pracy. Autor wskazuje wprawdzie, że pierwsza szkoła kształcąca nauczycieli powstała w Łomży jesienią 1914, co miałooby uzasadniać przyjęcie pierwszej cezury, to jednak rozdział inauguracyjny pracy dotyczy

³ J. Topolski, *Marksizm i historia*, Warszawa 1977, s.428

funkcjonowania łomżyńskich zakładów pedagogicznych w okresie międzywojennym (1918-1939). Autor poświęcił Seminarium Męskiemu przed 1918 rokiem zaledwie kilka wierszy w pierwszym rozdziale (na s.15-16).. Uwagi krytyczne budzi w ogóle struktura pracy, z której nie wynika (podobnie też i ze wstępu do książki), jakie były podstawowe kryteria konstrukcji pracy. Wydawałoby się, że jest to kryterium chronologiczne, ale nie jest ono respektowane przez Autora (można w tym kontekście zwrócić uwagę na zawartość treściową rozdziału drugiego, trzeciego i czwartego oraz ich tytuły). Wprawdzie omawiana tutaj praca posiada pewne walory informacyjne, to jednak już wskazane uchybienia zdecydowanie obniżają jej poziom.

Na tle wskazywanej powyżej książki znacznie korzystniej przedstawia się – mimo słabej strony edytorskiej - praca Habilitanta poświęcona oświacie na Ziemi Łomżyńskiej w latach wojny i okupacji [*Oświata i szkolnictwo Północno – wschodniego Mazowsza w latach wojny i okupacji (1939-1945)*], wydana jeszcze w 1992 roku. Przekonująca jest struktura pracy oparta na układzie problemowo – chronologicznym, a przede wszystkim narracja charakterystyczna dla opracowań o profilu historycznym.

Do problematyki podejmowanej w powyższej książce dr W. Wincenciak powraca w opracowaniu zatytułowanym *Łomżyńskie tradycje oświatowe a szkolnictwo w czas (czasie? – przyp.W.J.) radzieckiej i niemieckiej okupacji (1939-1945)* (Łomża 2001). Dobrze, że Autor przyznaje się we wstępie (s. 7), że jest ono „wznowionym wydaniem” tej pierwszej książki, uzupełniającym „niektóre wątki o nowe treści i fakty historyczne jako wynik dotarcia do zasobów archiwalnych na Wschodzie, a zwłaszcza dokumentacji archiwalnej w Grodnie i Brześciu”. Szkoda, że nie odnotowano tego na stronie redakcyjnej tego nowego wydania.

Można w tym miejscu zanaczyć, że z tematyką podejmowaną w dwu ostatnich pozycjach koresponuje w części problematyka omawiana w odrębnym opracowaniu pt. *Szkolnictwo polskie na kresach wschodnich w latach 1939 -1941* (Łomża – Olsztyn 2004). Należy jednak zauważyć, że treść książki nie jest do końca adekwatna do tytułu. Opracowanie to składa się bowiem z dwóch rozdziałów, a pierwszy z nich dotyczący „szkolnictwa u schyłku dwudziestolecia międzywojennego” (liczący 75 stron) niewiele ustępuje objętością od rozdziału drugiego, związanego z głównym tytułem książki (77 stron).

Wracając do problematyki regionalnej, należy zauważyć, że w dorobku publikacyjnym dra W.Wincenciaka problematyce oświaty i edukacji na Ziemi Łomżyńskiej (zarówno w perspektywie historycznej, jak i współczesnej), czy też innym jeszcze problemom łączącym się z tym regionem, poświęconych jest w sumie 16 artykułów. Część z nich ma również charakter biograficzny i dotyczy właśnie postaci związanych (mniej czy bardziej) z regionem łomżyńskim: Adama Chętnika, Stanisławy Osieckiej, Jakuba Wagi, Franciszka Wasążnika, Narcyzy Żmichowskiej.

Wśród zainteresowań naukowo-badawczych dra W. Wincenciaka znajduje się problematyka pedologiczna. Obecna ona była już w tym Jego nurcie „zainteresowań regionalnych”. Znalazła również odbicie w refleksji o szerszym kontekście. Można odnotować tutaj publikację zbiorową przygotowaną pod redakcją Habilitanta i wydaną w 2010 roku pt. *Nauczyciel przyszłości*. Jest ona plonem konferencji naukowej poświęconej „wizji kształcenia nauczyciela XXI wieku” i zorganizowanej podczas obchodów 60 – lecia Towarzystwa Wiedzy Powszechnej i 10 – lecia Oddziału Regionalnego TWP w Łomży. W opracowaniu tym, „skromnym” w części merytorycznej (liczącej niespełna dziewięćdziesiąt stron), Habilitant zamieścił również własny tekst nt. *Kontrowersje teoretyczne wokół problemów dotychczasowego kształcenia nauczycieli*.

W podoktorskim dorobku publikacyjnym W. Wincenciaka znajduje się również szereg tekstów o charakterze epizodycznym, choćby na przykład artykuł pt. *Szanse małej szkoły wobec wyzwań integracji europejskiej* (w wykazie publikacji zawarta jest informacja, że tekst ten zamieszczony został w piśmie „Wychowanie Na Co Dzień”, natomiast z załączonej kopii tekstu wynika, że na łamach „Studiów Łomżyńskich”), czy *Aktywność społeczna nauczycieli województwa łomżyńskiego i ostrołęckiego*. Dla porządku odnotować trzeba także publikację zbiorową pt. *Idea globalizmu i kultury regionalnej w edukacji* (Łomża 2012), wydaną pod redakcją dra W. Wincenciaka. Szkoda tylko, że zamieścił w niej - jako własne teksty autorskie – jedynie *Wstęp* i *Słowo końcowe*.

Oceniając aktywność naukową, dydaktyczną i popularyzatorską dra Witolda Wincenciaka należy wspomnieć o Jego udziale w okresie podoktorskim w organizacji lub współorganizacji dwudziestu jeden konferencji naukowych (w tym dwóch o charakterze międzynarodowym). W wielu z nich przedstawiał własny referat. Habilitant kierował również projektem „Aktywność mieszkańców wsi drogą do społeczeństwa obywatelskiego”, finansowanego ze środków Programu Małych Grantów Ambasady USA. Opiniował projekty samorządów terytorialnych, np. z zakresu badania lokalnego rynku potrzeb edukacyjnych na lata 2009-2014. Przez piętnaście lat uczestniczył w pracach Rady Naukowej Łomżyńskiego Towarzystwa Naukowego im. Wagów, współpracował z Ostrołęckim Towarzystwem Naukowym im. Adama Chętnika, przez siedem lat uczestniczył w pracach Wojewódzkiej Rady Postępu Pedagogicznego w Łomży. Sprawował opiekę naukową nad studentami, kierując m.in. kołem naukowym, prowadząc wiele seminariów dyplomowych. Za swoją aktywność naukową, dydaktyczną i popularyzatorską był wielokrotnie wyróżniany. Był nagradzany m.in. przez Ministra Edukacji Narodowej, Rektora Wyższej Szkoły Pedagogicznej w Olsztynie, łomżyńskiego Kuratora Oświaty i Wychowania. W 2011 roku Centralna Komisja ds. Stopni i Tytułów wyraziła pozytywną opinię wobec wniosku Wyższej Szkoły Zawodowej Ochrony Zdrowia TWP w Łomży w sprawie zatrudnienia dra Witolda Wincenciaka na stanowisku profesora nadzwyczajnego tej uczelni.

Na podstawie przedłożonej dokumentacji (w której brakuje właściwie zredagowanego autoreferatu – o czym była mowa na wstępie) można jednak ocenić pozytywnie dorobek dydaktyczny i popularyzatorski dra Witolda Wincenciaka. (choć nie w pełni zgodny z kryteriami określonymi w Rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 roku). Nie można jednak takiej oceny odnieść do wcześniej omawianych osiągnięć naukowo – badawczych dra W.Wincenciaka w kontekście ubiegania się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego. Nie deprecjonując znaczenia badań regionalnych, należy zauważyć, że publikacyjny dorobek Habilitanta związany jest w większości z tym właśnie Jego nurtem zainteresowań naukowo – badawczych. Dorobek dra W.Wincenciaka w tym zakresie posiadać może dużą wartość dla społeczności Ziemi Łomżyńskiej, może służyć pogłębianiu tożsamości „regionalnej” jej mieszkańców, czy odpowiadać na potrzeby zainteresowanych historią i współczesnością tego regionu (w tym zainteresowanych dziejami oraz współczesnością oświaty i edukacji w tym regionie). Jednakże to nie wystarczy do poparcia wniosku dra Witolda Wincenciaka. Przede wszystkim należy udzielić odpowiedzi na zasadnicze pytanie (wynikające z zapisu zawartego w art. 16 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki z dnia 14 marca 2003 roku): czy osiągnięcia naukowe, uzyskane przez dra Witolda Wincenciaka po otrzymaniu przez niego stopnia doktora, stanowią znaczny wkład w rozwój dyscypliny naukowej, jaką jest pedagogika? Niestety – uwzględniając wskazywane wcześniej uchybienia i formułowane uwagi - odpowiedź może być tylko negatywna.

Reasumując, można podkreślić, że **osiągnięcia naukowe dra Witolda Wincenciaka nie spełniają warunków określonych w art. 16 Ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym... z dnia 14 marca 2003 roku.** W konsekwencji uzasadnione jest oddalenie wniosku dra W.Wincenciaka w sprawie nadania Mu stopnia doktora habilitowanego.

Poznań, 5.05.2015

Wiesław Jamrozek